

УДК 340.113-042.2
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-6-7>

ОКРЕМІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Стратонов Василь Миколайович,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри національного,
міжнародного права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
stratonov@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7548-0630

Самойленко Марія Сергіївна,
студентка магістратури юридичного факультету
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
msamoilenko27@gmail.com

Як у національному, так і міжнародному праві під час складання нормативно правових документів використовуються специфічні терміни та поняття, до того ж використовуються оцінні поняття. Завдяки їх існуванню правозастосовнику спрощується форма застосування та тлумачення окремих положень нормативно правових актів. Характерною рисою понятійного апарату міжнародного законодавства є визначення понять саме в контексті конкретного нормативно-правового акта. У національному законодавстві за останні десять років в окремих галузях права внесена окрема норма, яка розкриває зміст то чи іншого терміна. Проте можуть виникати різночитання під час тлумачення понять, закріплених як на міжнародному, так і на національному рівні. Тому вважаємо за потрібне провести порівняльне визначення понять і термінів, які використовуються як у вітчизняних, так і в міжнародних правових актах, привернути увагу до цієї проблеми. Особлива увага повинна приділятися поняттю толерантності.

Мета – здійснення порівняльного аналізу визначення термінів і понять у міжнародному та національному законодавстві для їх уніфікованого сприйняття та використання під час складання нормативно правових документів.

Методи. Для досягнення зазначеної мети й отримання належних результатів дослідження основу становили такі методи: логічно-структурний, що дало змогу логічно й послідовно викласти науковий матеріал, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, формально-логічний, порівняльно-правовий і метод логічного узагальнення.

Результати. У статті проведено порівняльний аналіз великої кількості міжнародних і вітчизняних правових документів, виявлено деякі закономірності й особливості щодо викладення у них термінів та понять.

Висновки. Близькі за своєю зовнішньою схожістю та змістом поняття й терміни можуть по-різному визначатись як у міжнародному, так і національному законодавстві. Поняття, закріплені на міжнародному рівні, можуть бути взагалі відсутні на національному або, навпаки, визначатись більш конкретизовано та розширено, ніж у документах іноземних держав.

Ключові слова: юридичний термін, поняття, національне законодавство, міжнародне законодавство, нормативно-правовий документ, толерантність.

CERTAIN TERMS AND CONCEPTS IN INTERNATIONAL AND NATIONAL LEGISLATION: COMPARATIVE ANALYSIS

Stratonov Vasylyl Mykolayovych,
Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Professor at the Department of National, International Law and Law Enforcement
Kherson State University
stratonov@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7548-0630

Samoilenko Maria Serhiivna,
Master's student at the Faculty of Law
Petro Mohyla Black Sea National University
msamoilenko27@gmail.com

Both in national and international law, when drafting regulatory legal documents, specific terms and concepts are used, and evaluative concepts are also used. Thanks to their existence, the form of application and interpretation of individual provisions of regulatory legal acts is simplified for the law enforcement officer. A characteristic feature of the conceptual apparatus of international law is the definition of concepts precisely in the context of a specific regulatory legal act. In national legislation, over the past ten years, in certain branches of law, a separate norm has been introduced that reveals the meaning of a particular term. However, differences may arise when interpreting concepts fixed at both the international and national levels. Therefore, we consider it necessary to conduct a comparative definition of concepts and terms used in both domestic and international legal acts, to draw attention to this problem. Special attention should be paid to the concept of tolerance.

Purpose. Carrying out a comparative analysis of the definition of terms and concepts in international and national legislation for their unified perception and use when drawing up regulatory legal documents.

Methods. To achieve the stated goal and obtain appropriate research results, the following methods were used: logical-structural, which allowed for a logical and consistent presentation of scientific material, analysis and synthesis, induction and deduction, formal-logical, comparative-legal and the method of logical generalization.

Results. The article provides a comparative analysis of many international and domestic legal documents, and some patterns and features of the presentation of terms and concepts in them were identified.

Conclusions. Concepts and terms that are close in their external similarity and content can be defined differently in both international and national legislation. Concepts fixed at the international level may be completely absent at the national level, or, conversely, be defined more specifically and expandedly than in documents of foreign states.

Key words: legal term, concept, national legislation, international legislation, regulatory document, tolerance.

Вступ. Фундаментом міжнародного права й окремих правових норм іноземних держав і національного законодавства є поняття та терміни, які забезпечують поєднання доступності й переконливості правових установлень за наявності їх точності та суворості визначеності. Це пояснюється тим, що кожна наука, у тому числі юриспруденція, формує свою власну систему категорій. Правові категорії – найбільш глибокі, фундаментальні поняття, які є межею узагальнення, як у певній галузі юридичних знань, так і в правознавстві в цілому (Шутак, Онищук, 2013).

Стан розробки. Дослідженням питання термінів і понять у національному законодавстві займалися різні науковці. Так, на монографічному рівні це були Василяка Дмитро (Василяка, 2013), Рибалко Володимир (Рибалко, 2016). Але ці роботи були вузько спрямовані лише в галузі кримінально-правових відносин, до речі, цій проблематиці приділялась увага і такими вченими, як Капліна О. В., Панов М. І., Тацій В. Я. Достатньо великий вклад було внесено і такими вченими, як Артикуца Н. В. (Артикуца, 2019), Люб-

ченко М. І., Шутак І. Д., Онищук І. І. (Шутак, Онищук, 2013) Стратонов В. М. (Стратонов, 2020) та ін.

1. Поняття «юридичний термін»

Юридичний термін є одиницею термінологічної системи права, через яку входить до загального термінологічного фонду національної мови. Належність до літературної частини словника зобов'язує його відповідати правилам і нормам певної мови. Сучасне термінознавство визначає специфічні ознаки терміна, які в сукупності відрізняють його від загальноновживаних слів: системність, точність, прагнення до однозначності, відносна незалежність від контексту, наявність дефініції, функційна усталеність, конвенціональність, офіційність, стандартизованість, лаконічність, суворона нормативність, стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність. Їх важливо враховувати для формування уявлення про нормативні й ненормативні терміни вживання у юридичному мовленні.

Поряд із власне юридичними термінами, які є узагальненим позначенням правового поняття, у юридичних текстах широко вико-

ристовується номенклатура – система специфічних назв конкретних правових об'єктів: державних і міжнародних органів, установ та організацій, посад, документів, державних нагород.

Юридичний (правовий) термін – це слово (або словосполучення), що уніфіковано використовується у сфері правових відносин та із заданою суворою змістовною визначеністю, однозначністю, функціональною стійкістю визначає правове поняття (Шутак, 2015).

На думку Артикуці Н. В., юридичний термін (від лат. *terminus* – «межа, кордон») – слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення (дефініцію) у юридичній літературі (законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових працях) (Артикуца, 2019).

Юридичний термін співвідноситься з правовим поняттям як першоелементом правового знання і слугує його знаковою (мовною) моделлю, репрезентованою у звуковій і літерній формах. Поняття, його внутрішній зміст, обсяг і структура є логіко-смысловною основою для побудови термінологічного значення у вигляді дефініції, яка узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища. Поняття сутність зумовлює місце і статус юридичного терміна в терміносистемі, його категорійні та класифікаційні ознаки (Артикуца, 2019).

2. Аналіз окремих термінів і понять міжнародного та національного законодавства

Проведемо паралель між поняттями, закріпленими на рівні міжнародного та національного законодавства. Наприклад, у ст. 1 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (Конвенція Організації Об'єднаних Націй) зазначається таке: «Для цілей цієї Конвенції поняття «дискримінація щодо жінок» означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі».

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV) «дискримінація за ознакою статі – ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними».

Також як приклад можна навести Конвенцію про міжнародні майнові права на рухоме

обладнання (Конвенція про міжнародні майнові права на рухоме обладнання), а саме: «У цій Конвенції, якщо контекст не вимагає іншого, такі терміни вживаються в наведених нижче значеннях:

(а) «договір» означає договір про забезпечення, договір купівлі-продажу з утриманням права власності або договір лізингу;

(г) «договір купівлі-продажу» означає договір продажу об'єкта продавцем покупцеві, який не є договором, як він визначений в наведеному вище пункті "а";

(і) «кредитор» означає заставодержателя за договором про забезпечення, умовного продавця за договором купівлі-продажу з утриманням права власності або лізингодавця за договором лізингу;

(і) «боржник» означає заставодавця за договором про забезпечення, умовного покупця за договором купівлі-продажу з утриманням права власності, лізинг одержувача за договором лізингу або особу, чие майнове право стосовно об'єкта є обтяженим недоговірним майновим чи іншим правом, яке може бути зареєстроване».

Натомість відповідно до національного законодавства «договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму» (ЦК України, 2003).

Кредитором виступає громадянин або юридична особа, яка має підтверджені належними документами майнові вимоги до боржника. А боржник – це юридична чи фізична особа, яка має грошову або майнову заборгованість підприємству, організації чи установі.

Згідно зі ст. 1 Міжнародної конвенції про рятування 1989 року (Міжнародна конвенція про рятування, 1989), «для цілей цієї Конвенції:

б) «судно» означає будь-яке судно чи плаваючий засіб чи будь-яку структуру, здатну здійснювати плавання;

с) «майно» означає будь-яке майно, яке не прикріплене постійно й навмисно до узбережжя, та включає фрахт, який знаходиться під загрозою».

Відповідно до ст. 15 Кодексу торговельного мореплавства України (Кодекс торговельного мореплавства України, 1995) «торговельне судно в цьому Кодексі означає самохідну чи несамохідну плаваючу споруду, що використовується:

1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, здійснення рибогосподарської діяльності (в тому числі риболовні судна), розвідки і добування корисних копалин, пошуку і рятування людей, які зазнали лиха на морі, буксирування інших суден та плаваючих об'єктів, здійснення аварійно-рятувальних, навігаційно-гідрографічних, гідротехнічних робіт, обслуговування суден і пасажирів у морському порту (морському

терміналі), піднімання майна, що затонуло в морі;

2) для здійснення державного нагляду за безпекою мореплавства (судноплавства), охороною морського природного середовища і водних біоресурсів;

3) для наукових, навчальних і культурних цілей;

4) для спорту;

5) для інших цілей.

Риболовне судно в цьому Кодексі визначається як будь-яке торговельне судно, що використовується для рибного або іншого морського промислу.

Знаряддя промислу є невід'ємною частиною риболовного судна, у зв'язку із чим морські події, пов'язані з пошкодженням знарядь промислу риболовного судна іншими суднами, класифікуються як зіткнення суден у морі.

Ядерне судно в цьому Кодексі визначається як судно, що обладнане ядерною енергетичною установкою.

Пасажирське судно для цілей цього Кодексу – це будь-яке судно, що перевозить понад 12 пасажирів.

Терміни «мале судно», «прогулянкове судно», «спортивне судно», «судно внутрішнього плавання» вживаються в цьому Кодексі у значеннях, наведених у Законі України «Про внутрішній водний транспорт».

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 1 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» (Закон України, № 1054-IX: 3 грудня 2020 року):

– «мале судно – будь-яке судно довжиною до 20 метрів (крім пасажирських суден, буксирів та штовхачів, призначених для ведення складу суден, які не є малими, плавучого обладнання, криголамів, поромів, плавучого обладнання суднових шлюпок і плотів, спортивних суден, а також водних мотоциклів і засобів для розваг на воді);

– іноземне судно – судно, що плаває під прапором іноземної держави;

– веслове судно – судно без двигуна, для руху якого використовується м'язова сила людини;

– моторне судно – будь-яке судно, що використовує для руху власну силову установку, у тому числі судно, що рухається за допомогою вітрила і водночас використовує силову установку, розміщену на його борту;

– пасажирське судно – судно, побудоване та обладнане для перевезення більше 12 пасажирів;

– прогулянкове вітрильне судно – судно, що рухається виключно за допомогою вітрила, у тому числі судно, обладнане силовою установкою, яке не використовує її під час руху;

– прогулянкове судно – судно довжиною до 24 метрів, призначене для занять спортом або відпочинку, яке не є пасажирським судном;

– річкове судно – судно, яке за технічними характеристиками придатне та у встановленому порядку допущене до експлуатації виключно у визначених зонах внутрішніх водних шляхів;

– спортивне судно – моторне, веслове або вітрильне судно, що використовується виключно для занять спортом та обслуговується під час плавання спеціально підготовленими особами (екіпажем);

– судно внутрішнього плавання – річкове судно або судно змішаного плавання довжиною 20 метрів і більше або судно, добуток довжини, ширини та осадки якого становить об'єм у 100 кубічних метрів і більше, буксири і штовхачі, призначені для ведення складу таких суден чи плавучого обладнання, а також пасажирські судна і плавуче обладнання;

– судно змішаного плавання – судно, призначене для експлуатації на внутрішніх водних шляхах і придатне для обмеженої експлуатації на морських водних шляхах;

– судно технічного флоту – судно, побудоване та обладнане для проведення шляхових робіт (днопоглиблювальна землечерпалка або землесос, земснаряд, ґрунтовідвізна шаланда, понтонна баржа, понтон, блокоукладальник, плавучий кран та інші);

– українське судно – судно, що плаває під Державним Прапором України;

– швидкісне судно – моторне судно, що може рухатися зі швидкістю 40 і більше кілометрів за годину відносно поверхні води».

Тобто бачимо, що в національному законодавстві набагато більш розширено тлумачиться поняття судна та конкретизуються його види.

Щодо поняття майна, то у вітчизняних нормативно-правових актах воно вживається в таких значеннях. Згідно з ч. 1 ст. 190 Цивільного кодексу України «майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки» (Цивільний кодекс України, 2003).

Відповідно до ч. 1 ст. 139 Господарського кодексу України (Закон України № 436-IV, 16 січня 2003 року) «майном визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне значення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів».

Цікавим також є визначення, наведене у ст. 120 Кодексу торговельного мореплавства України: «майном, що затонуло, як визначає ця глава, є судна або інші плавучі засоби, що зазнали катастрофи, будь-які споруди, здатні здійснювати плавання, літальні апарати, їх уламки, обладнання, вантажі та інші предмети незалежно від того, знаходяться вони на плаву чи під поверхнею води, опустилися на дно чи викинуті на мілководдя або на берег» (Кодекс торговельного мореплавства України, 1995).

Варто зазначити, що інколи прагнення суб'єктів міжнародної правотворчості охопити всі сторони інтерпретованого поняття не завжди можуть бути реалізовані, а часом тільки заплутують ситуацію з його визначенням. Наприклад, таке громіздке поняття толерантності в наведеному далі акті ускладнює не лише сприйняття його предмета, а й реалізацію самої декларації (Шутак, Онищук, 2013).

3. Толерантність: характеристика поняття

Ст. 1 Декларації принципів толерантності (затверджена резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року) [12] дає таке визначення поняття толерантності:

«1.1. Толерантність означає поважання, прийняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність – це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична та правова потреба. Толерантність – це те, що уможливує досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру.

1.2. Толерантність – це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність – це передусім активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посягання на ці основні цінності. Толерантність повинні виявляти кожна людина, групи людей та держави.

1.3. Толерантність – це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність – це поняття, що означає відмову від догматизму і абсолютизму, утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини.

1.4. Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберегти свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим».

На національному рівні це поняття поки що не закріплено.

Згідно зі ст. 2 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції) для цілей цієї Конвенції: «а) «державна посадова особа» означає: і) будь-яку особу, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі Держави-учасниці, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від старшинства; ii) будь-яку іншу особу, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці; iii) будь-яку іншу особу, що визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці.

Однак з метою вжиття деяких конкретних заходів, передбачених главою II цієї Конвенції, «державна посадова особа» може означати будь-яку особу, яка виконує будь-яку державну функцію або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці;

d) «майно» означає будь-які активи, матеріальні або нематеріальні, рухомі або нерухомі, виражені в речах або в правах, а також юридичні документи або активи, що підтверджують право власності на такі активи або інтерес у них;

i) «контрольована поставка» означає метод, який уможливує вивезення з території, провезення територією або ввезення на територію однієї або кількох держав незаконних або таких, що викликають підозру, партій вантажу з відома й під наглядом їхніх компетентних органів з метою розслідування будь-якого злочину та виявлення осіб, що беруть участь у вчиненні цього злочину».

Відповідно до абз. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» «посадова особа юридичної особи публічного права – голова та член наглядової ради, ради директорів, виконавчого органу, комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії), ліквідатор, керівник, заступник керівника, головний бухгалтер, корпоративний секретар такої юридичної особи публічного права, а також особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу, та її заступники, голова та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом юридичної особи публічного права» (Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII).

Щодо визначення поняття майна на національному рівні вже згадувалося вище. Згідно з п. 1.12.1 Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні «контрольована поставка» полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України» (Інструкція від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5).

У ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) зазначено, що для цілей цієї Конвенції «домашнє насильство» означає всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопо-

рушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні, або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні».

У ст. 33 («Психологічне насильство»), 35 («Фізичне насильство»), 36 («Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування») цієї Конвенції зазначається, що «сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка призводить до тяжкого порушення психічної цілісності шляхом примушування або погроз, було криміналізовано».

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає у вчиненні актів фізичного насильства проти іншої особи, було криміналізовано.

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб було криміналізовано такі форми умисної поведінки:

а) здійснення, без згоди, вагінального, анального або орального проникнення сексуального характеру в тіло іншої особи з використанням будь-якої частини тіла або предмета;

б) здійснення, без згоди, інших актів сексуального характеру з особою;

в) примушування іншої особи до здійснення, без згоди, актів сексуального характеру з третьою особою.

Згоду повинно бути надано добровільно як результат вільного волевиявлення особи, отриманого в контексті супутніх обставин.

Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб положення пункту 1 також застосовувалися до актів, учинених проти колишніх чи теперішніх подружжя або партнерів, як це визнається національним законодавством».

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII) «домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання, або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь».

Також у цій статті конкретизується, що «економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру».

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру».

Висновки. Отже, виходячи з усього наведеного вище, доходимо висновку, що:

– ті самі поняття та терміни можуть по-різному визначатися в міжнародному та національному законодавстві;

– деякі поняття, закріплені на міжнародному рівні, можуть бути взагалі відсутні на національному рівні;

– поняття та терміни в національних нормативно-правових актах можуть визначатися більш конкретизовано та розширено, ніж у міжнародних.

Іноді трапляється й так, що в міжнародних актах наводиться занадто громіздке поняття, що ускладнює його розуміння та застосування самого документа.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шутак І. Д. Юридична техніка : курс лекцій. Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. 228 с.
2. Василяка Д. К. Застосування оціночних понять та термінів у кримінальному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза та оперативно-розшукова діяльність. Запоріжжя, 2013. 16 с.
3. Рибалко В. О. Оцінні поняття в кримінально-процесуальному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза та оперативно-розшукова діяльність. Запоріжжя, 2016. 20 с. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/aref_Rybalko.pdf (дата звернення: 09.12.2024).
4. Див.: Артикуца Н. В. Юридичне термінознавство в Україні: сучасний стан, основні напрями та перспективи розвитку. URL: cholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=aKMmhioAAA&citation_for_view=aKMmhioAAA&BqipwSGYUEgC. Артикуца Н. В. Основи

вчення про юридичний термін і юридичну термінологію. Київ. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a35a1ce-87c6-41d2-8cb9-708795424cb0/content> (дата звернення: 09.12.2024).

5. Шутак І. Д., Онишук І. І. Юридична техніка : навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.

6. Див.: Стратонов В. М. Співвідношення мови і права. Шляхи реформування юридичних наук у європейській простір: теоретико-практичний аспект : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (19 травня 2020 року, м. Херсон) / за ред. В. М. Галушко, Ю. В. Кузьменко. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 215–219 с. Стратонов В. М., Сотула О. С. Актуалізація окремих норм в міжнародного та кримінального права в умовах війни. Вісник Херсонського державного університету серія юридичні науки Випуск 3. Гельветика, 2023. С. 43–54 <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/384>.

7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 09.12.2024).

8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 08.12.2024).

9. Конвенція про міжнародні майнові права на рухоме обладнання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k62#Text (дата звернення: 08.12.2024).

10. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 08.12.2024).

11. Міжнародна конвенція про рятування 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_045#Text (дата звернення: 07.12.2024).

12. Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

13. Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 3 грудня 2020 року № 1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

14. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

15. Декларація принципів толерантності. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf> (дата звернення: 07.12.2024).

16. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 07.12.2024).

17. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

18. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 09.12.2024).

19. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 09.12.2024).

20. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 09.12.2024).

REFERENCES:

1. Shutak, I.D. (2015). Legal Technique: A Course of Lectures. Laboratory of Academic Research on Legal Regulation and Legal Technique. Drohobych: Kolo. 228 p.

2. Vasilyaka, D.K. (2013). Application of evaluative concepts and terms in the criminal process of Ukraine. *Extended abstract of candidate's thesis*. Zaporizhzhia. 16 p.

3. Rybalko, V.O. (2016). Evaluative concepts in the criminal procedure law of Ukraine. *Extended abstract of candidate's thesis*. Zaporizhzhia 2016. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/aref_Rybalko.pdf (access date: 09.12.2024).

4. See: Artikutsa, N.V. Legal terminology in Ukraine: current state, main directions and prospects for development. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=aKMmhioAAAAJ&citation_for_view=aKMmhioAAAAJ:BqipwSGYUEgC. Artikutsa N.V. Fundamentals of the doctrine of legal term and legal terminology. Kyiv. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a35a1ce-87c6-41d2-8cb9-708795424cb0/content> (date of access: 09.12.2024).

5. Shutak, I.D., Onyshchuk, I.I. (2013). Legal Technique: A Textbook for Higher Educational Institutions. Ivano-Frankivsk. 496 p.

6. See: Stratonov, V.M. (2020). The relationship between language and law. Ways of reforming legal sciences in the European space: theoretical and practical aspect: collection of materials of the International Scientific and Practical Conference (May 19, 2020, Kherson) / edited by V.M. Galunko, Yu.V. Kuzmenko. Kherson: Helvetica Publishing House, 215–219 pp. Stratonov, V.M., Sotula, O.S. (2023). Actualization of certain norms in international and criminal law in wartime. Bulletin of the Kherson State University, legal sciences series, Issue 3. Helvetica, p. 43–54. <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/384>.

7. United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (access date: 09.12.2024).

8. On Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men: Law of Ukraine dated September 8, 2005 No. 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (access date: 08.12.2024).

9. Convention on International Property Rights in Movable Equipment. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k62#Text (access date: 08.12.2024).

10. Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 16, 2003 No. 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (access date: 08.12.2024).

11. International Convention on Salvage of 1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_045#Text (access date: 07.12.2024).

12. Merchant Shipping Code of Ukraine: Law of Ukraine of May 23, 1995 No. 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text> (access date: 07.12.2024).

13. On Inland Water Transport: Law of Ukraine of December 3, 2020 No. 1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text> (access date: 07.12.2024).

14. Commercial Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 No. 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (access date: 07.12.2024).

15. Declaration of Principles of Tolerance. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf> (access date: 07.12.2024).

16. United Nations Convention against Corruption. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (access date: 07.12.2024).

17. On Prevention of Corruption: Law of Ukraine dated October 14, 2014 No. 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (date of application: 07.12.2024).

18. On approval of the Instruction on the organization of covert investigative (search) actions and the use of their results in criminal proceedings: Order of the Prosecutor General's Office of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the Ministry of Justice of Ukraine dated November 16, 2012 No. 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (access date: 09.12.2024).

19. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (access date: 09.12.2024).

20. On preventing and combating domestic violence: Law of Ukraine of December 7, 2017 No. 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (access date: 09.12.2024).

Стаття надійшла до редакції 11.12.2024
The article was received 11 December 2024